

УДК 821.111(71) М. Этвуд

UDC 821.111(71) M. Atwood

**ТВОРЧАСЦЬ МАРГАРЭТ ЭТВУД
У КАНТЭКСЦЕ ДРУГОЙ ХВАЛІ
ФЕМІНІЗМУ**

**MARGARET ATWOOD'S WORKS
IN THE CONTEXT OF
SECOND-WAVE FEMINISM**

Г. В. Янкута,
*аспірант кафедры замежнай
літаратуры БДУ*

H. Yankuta,
*Post-Graduate Student of the Department
of Foreign Literature, BSU*

Паступіў у рэдакцыю 11.04.18.

Received on 11.04.18.

У артыкуле разглядаецца ўзаемасувязь паміж раманамі М. Этвуд і ідэямі другой хвалі фемінізму. Нягледзячы на тое, што пісьменніца адмаўляе ўплыў гэтых ідэй на свае творы, яна ўздывае ў раманах вострыя сацыяльныя праблемы, сярод якіх важнае месца займаюць праблемы дамінавання ў свеце мужчын і ўціску жанчын, – гэтыя ж праблемы ўздывае другая хваля фемінізму. Героі большасці твораў М. Этвуд – жанчыны, шмат увагі пісьменніца надае пытанням гэндару, цялеснасці і сексуальнасці, што ўплывае на паэтыку раманаў і вядзе да рэвізіі жанраў. Пісьменніца дае новае бачанне жаночых роляў і трансфармуе традыцыйныя літаратурныя сюжэты, такім чынам разбураючы замацаваныя ў грамадстве гэндарныя стэрэатыпы.

Ключавыя словы: другая хваля фемінізму, гэндар, гэндарныя стэрэатыпы, рэвізія, жанр.

The article deals with the correlation between the novels by M. Atwood and the ideas of second-wave feminism. Despite the fact that the writer denies the influence of these ideas on her works, in her novels she depicts crucial social problems: domination of men in society and the oppression of women; second-wave feminism raises the same problems. Women are the main heroines in the majority of the novels by M. Atwood, and she pays much attention to the issues of gender, body and sexuality that influence the poetics of her novels and leads to the revision of genres. M. Atwood gives a new vision of women's social roles and transforms the traditional literary subjects, thus destroying gender stereotypes established in society.

Keywords: second-wave feminism, gender, gender stereotypes, revision, genre.

Пачынаючы з 1960-х гг., англамоўная жаночая літаратура зазнае моцны ўплыў дыскусій, што выклікаў у грамадстве ўздым другой хвалі фемінізму – руху жанчын за свае правы, за сацыяльную і палітычную роўнасць з мужчынамі. Новае пакаленне пісьменніц, што прыйшло ў літаратуру ў гэты час, пераасэнсоўвае літаратурны канон і шукае спосабы адлюстравання жаночага досведу, які на працягу многіх стагоддзяў не лічыўся вартым мастацкага слова. Пісьменніцы ўздываюць табуяваныя раней тэмы – жанчай сексуальнасці і цялеснасці, выбару рэпрадуктыўнай стратэгіі, ўціску жанчын, – і прапануюць сваё бачанне «палепшанай» рэчаіснасці: з'яўляецца шэраг фемінісцкіх утопій, якія апісваюць свет, дзе гэндарная роўнасць дасягнутая альбо жанчыны адасобіліся ад мужчын і ствараюць уласную культуру (тут варта згадаць творы М. Пірсі (*Marge Piercy*), С. М. Герхард (*Sally Miller Gearhart*), Д. Лесінг (*Doris Lessing*) і інш.). Нават у творах тых пісьменніц, што не пазіцыянуюць сябе як феміністак і адмаўляюцца ад прыналежнасці да фемінісцкай

супольнасці, жаночы досвед і жаночыя праблемы займаюць важнае месца. Сярод аўтараў, што чуйна рэагуюць на грамадскія змены другой паловы XX – пачатку XXI ст., важнае месца займае канадская пісьменніца Маргарэт Этвуд (*Margaret Atwood*, нар. у 1939), чья творчасць уяўляе своеасаблівы дыялог з другой хваляй фемінізму.

Аналіз узаемасувязі паміж фемінісцкімі ідэямі і творчасцю таго ці іншага аўтара выклікае пэўную складанасць, звязаную з тым, што за час свайго існавання фемінісцкі рух разгалінаваўся на розныя кірункі, кожны з якіх займеў сваю мэту і метадалогію. У якасці базавых адгалінаванняў фемінізму другой хвалі можна выдзеліць сацыяпалітычны фемінізм, гэта значыць, грамадска-палітычны рух, скіраваны на рашэнне канкрэтных праблем, і акадэмічны фемінізм, інтэлектуальны кірунак, мэта якога – навуковая рэфлексія над вытокамі няроўнасці паміж мужчынамі і жанчынамі, яе ўплывам на соцыум, штодзённыя практыкі, культуру, літаратуру [1, с. 410]. Паміж гэтымі двума кірункамі існавала пэўнае ўнутранае напру-

жанне: метады, якія актывісткі грамадскіх рухаў выкарыстоўвалі для барацьбы за жаночыя правы, не заўсёды супадалі з уважаным падыходам да праблемы няроўнасці навукоўцаў. Да таго ж, колькасць фемінісцкіх тэорый увесь час павялічвалася і пашыраўся крытычны інструментарый, якім карысталіся даследчыцы і актывісткі. Аднак, як адзначае Ф. Толан (*Fiona Tolan*), неаднароднасць фемінізму і складаная структура яго дачыненняў з іншымі тэарэтычнымі і палітычнымі палямі ўрэшце зрабіла яго дыскурсам, «дыскусіяй разнастайных узаемазвязаных ідэй [тут і далей пераклад з англійскай мой – Г. Я.]», у цэнтры якіх стаяць праблемы гандару, жаночасці і сексуальнасці [2, с. 2]. Нават, калі тая ці іншая пісьменніца адмаўляе сваю сувязь з фемінісцкім рухам, яе цікавасць да гэтага кола праблем, а таксама мастацкі аналіз гандарных стэрэатыпаў і іх разбурэнне даюць падставы для ўключэння яе даробку ў межы фемінісцкага дыскурсу.

Творчы шлях М. Этвуд пачаўся ў 1960-х гг. – у пераломны для жаночых арганізацый і жаночай літаратуры момант, калі ў грамадстве адбываюцца значныя сацыяльныя зрухі. Тым не менш, сітуацыя змяняецца павольна, і, скончыўшы ўніверсітэт, пісьменніца атрымлівае першы працоўны досвед ва ўмовах, калі жанчыны за адну і тую ж працу зараблялі менш за мужчын і, выйшаўшы замуж, мусілі звальняцца. Першы раман М. Этвуд «Ядомая жанчына» (*The Edible Woman*) напісаны, паводле сведчання пісьменніцы, у 1965 г., але апублікаваны толькі ў 1969 г., адлюстроўвае тагачасную сітуацыю на рынку працы: галоўная гераіня рамана, уладкаваўшыся ў інстытут грамадскага меркавання, не мае шанцу падняцца па кар’ернай лесвіцы, бо высокія пасады ва ўстанове займаюць толькі мужчыны, а заручыўшыся, ведае, што неўзабаве давядзецца ператварыцца ў хатнюю гаспадыню. Праблема, узнятая пісьменніцай у рамане, была на той час надзвычай актуальнай: патрабаванне роўных правоў для жанчын і мужчын у прафесійнай дзейнасці зрабілася адным з важных пытанняў, якія актуалізавала другая хваля фемінізму.

На момант напісання рамана «Ядомая жанчына» М. Этвуд была знаёмая з ключавымі працамі акадэмічнага фемінізму: у прадмове, якая з’явілася ў перавыданні 1979 г., пісьменніца згадвае «Таямніцу жаночасці» (*The Feminine Mystique*) Б. Фрыдан (*Betty Friedan*) і «Другі пол» (*Le Deuxième*

Sexe) С. дэ Бавуар (*Simone de Beauvoir*) – кнігі, якія істотна паўплывалі на станаўленне другой хвалі фемінізму і жаночых, а пасля і фемінісцкіх даследаванняў. Пісьменніца адзначае, што яна чытала іх, аднак называе сваю кнігу «хутчэй протафемінісцкай, чым фемінісцкай» [3, с. 8] і адмаўляе ўплыў фемінісцкага руху на яе напісанне. У інтэрв’ю розных гадоў яна падкрэслівае, што раман быў створаны да таго, як другая хваля фемінізму зрабілася значнай грамадскай з’явай. Тым не менш, Н. Кук (*Nathalie Cooke*) адзначае, што раннія працы М. Этвуд адлюстроўваюць атмасферу 1960-х гг. [4, с. 20], а раман «Ядомая жанчына» тэматычна блізкі да кнігі Б. Фрыдан «Таямніца жаночасці» [4, с. 35], дата выхаду якой – 1963 г. – умоўна лічыцца пунктам адліку гісторыі другой хвалі фемінізму.

Абачлівае стаўленне да паняццяў «фемінізм» і «феміністка» прасочваецца ва ўсіх тэкстах М. Этвуд, дзе закранаюцца яе погляды. Ф. Толан мяркуе, што такое стаўленне, звязанае з перакананнем М. Этвуд, паводле якога феміністкамі могуць лічыцца толькі тыя пісьменніцы, што свядома працуюць у межах фемінісцкага руху [2, с. 9]. Адмяжоўваючыся ад яго, М. Этвуд, на думку даследчыцы, спрабуе абараніць свае тэксты ад памылковых аднабаковых інтэрпрэтацый [2, с. 10]. У інтэрв’ю 1978 г. М. Этвуд адзначыла: «Я лічу фемінізм часткай нашмат шырэйшага пытання: чалавечай годнасці. Менавіта ў гэтым – сутнасць канадскага нацыяналізму, сутнасць фемінізму і сутнасць “улады чорных”. Усё гэта – часткі аднаго і таго ж бачання» [5, с. 102]. Такім чынам, фемінізм, на думку, пісьменніцы, – гэта толькі адзін з магчымых спосабаў гаварыць пра праблемы жанчын. М. Этвуд негатыўна ставіцца да паняцця «вайна полаў» і адмяжоўваецца ад такога кірунку, як сепаратысцкі фемінізм, стратэгія якога ў змаганні з патрыярхатам палягае ў адмежаванні жаночай супольнасці ад мужчынскай: жанчыны-сепаратысткі імкнуцца падтрымліваць стасункі толькі з іншымі жанчынамі і дзяўчатамі. Крытыка сепаратысцкага фемінізму робіцца адной з тэм у рамане «Гісторыя Служанкі» (*The Handmaid’s Tale*), які з’яўляецца дыялогам з другой хваляй і ставіць пад сумнеў яе дасягненні, у той жа час аналізуючы фактычнае дамінаванне мужчын над жанчынамі ў грамадстве і прагназуючы, да якіх трагічных наступстваў яно можа прывесці. Падтрымліваючы змаганне жанчын за сацыяльную

роўнасць, пісьменніца прасоўвае ідэю, паводле якой жанчыны роўныя з мужчынамі, але адрозныя ад іх.

Нягледзячы на асцярожнае стаўленне М. Этвуд да фемінізму і яе нежаданне быць залічанай да пісьменніц гэтага кірунку, сувязь яе творчасці з другой хваляй несумненны. Ф. Толан адзначае: «Паколькі фемінізм не з'яўляецца абмежаванай, маналітнай тэорыяй, нельга сцвярджаць, што нейкі раман рэагуе на фемінісцкія тэмы і ўзаемадзейнічае з імі і пры гэтым не мае ніякага дачынення да фемінізму» [2, с. 2]. Нават калі пісьменніца не натхнялася найпрост адпаведнымі працамі і даследаваннямі (хоць, як сведчыць прадмова да «Ядомай жанчыны», з некаторымі з іх яна была знаёмая), яе цікавасць да вострых праблем вылілася ў яе творах у аналіз становішча жанчын у грамадстве і іх пошук індыўідуальных стратэгіяў для выжывання. Пільна цікавячыся палітыкай, пісьменніца не магла не адчуваць уплыву новых ідэй і не рэагаваць на выклікі, якія яны ставілі перад грамадствам. У шэрагу раманаў М. Этвуд выводзіць вобразы актывістак фемінісцкага руху, такім чынам акцэнтуючы ўвагу як на самім руху, так і на праблемах, з якімі ён сутыкнуўся. Перадусім гэта вобразы маці Фрэдавай у рамане «Гісторыя Служанкі» і Роз у рамане «Нявеста-рабаўніца» (*The Robber Bride*). У першым выпадку пісьменніца паказвае, што радыкальны фемінізм не здольны супрацьстаяць мужчынскаму дамінаванню і вырачаны на паразу, у другім – прасочвае трансфармацыі, якія з часам адбываюцца ў фемінісцкай супольнасці. У раманах пісьменніцы канца 1970-х – пачатку 1980-х гг. – «Мадам Аракул» (*Lady Oracle*), «Жыццё да чалавека» (*Life Before Man*) і «Цялесныя пашкодванні» (*Bodily Harm*) – згадкі пра фемінізм носяць іранічны характар; так, напрыклад, у рамане «Мадам Аракул» прыхільнікам руху за вызваленне жанчын робіцца мужчынскі персанаж, што дае яму падставу крытыкаваць адзенне партнёркі. Аб'ектам іроніі М. Этвуд у дадзеным выпадку робіцца фемінізм сацыяпалітычны ў найбольш радыкальных сваіх праявах; адзінае выключэнне – раман «Пенелапіяда» (*The Penelopiad*), дзе ў раздзеле «Антрапалагічная лекцыя» (*An Anthropology Lecture*) іранічна пераасэнсоўваецца фемінісцкі падыход у антрапалогіі. Згадкі такога кшталту, хай і зробленыя ў іранічным ключы, сведчаць, што развіццё фемінісцкага руху ўвесь час заставалася ў полі зроку пісьменніцы, і нават ставячы пад

сумнеў яго метады барацьбы за правы жанчын, яна лічыла яго дастаткова значнай грамадскай з'явай, каб адлюстравачь ў творах.

У раманістыцы М. Этвуд уздымаюцца найбольш значныя праблемы фемінісцкай літаратуры: рэпрэзентацыя жаночай суб'ектнасці і змаганне з гендарнымі стэрэатыпамі. Так, пісьменніца закранае тэмы, якія традыцыйна лічацца жаночымі і звязаныя з жаночым досведам – узаемаадносіны з мужчынамі і іншымі жанчынамі, мацярынства, перажыванні праз страту цяжарнасці ці дзіцяці, цялеснасць, – і яе гераіні актыўна змагаюцца за сваё «я», спрабуюць асэнсаваць уласную ідэнтычнасць, знайсці сваё месца ў свеце, не абумоўленае гендарнымі іерархіямі, а камфортныя для іх саміх. У многіх яе творах (раманы «Спасціжэнне» (*Surfacing*), «Цялесныя пашкодванні», «Гісторыя Служанкі», «Яна ж Грэйс» (*Alias Grace*) і інш.) аповед вядзецца ад імені жанчыны, што дапамагае раскрыць свет жаночых перажыванняў і надаць ім каштоўнасці. Цікава, што ў большасці твораў М. Этвуд, за выключэннем раманаў «Орыкс і Драч» (*Oryx and Crake*) і «Ведзьмава насенне» (*Hag-Seed*), персанажы мужчынскага полу адсунутыя на другі план, і нават тыя жаночыя персанажы, які знаходзяцца ва ўмовах уціску, здольныя знайсці свой голас і атрымаць пэўную ўладу над сваім «я» нават у вельмі неспрыяльных абставінах. Р. Нішык (*Reingard M. Nischik*), аналізуючы крытычную і эсэістычную прозу пісьменніцы, падкрэслівае, што «яе выключны ўнёсак палягае ў акцэнтаванні ролі жанчыны ў грамадстве і літаратуры і значэння асобы жанчыны-пісьменніцы» [6, с. 11], і з гэтым сцверджаннем цяжка не пагадзіцца: М. Этвуд, будучы публічнай асобай і шмат расказваючы ў інтэрв'ю і эсэ пра свае пісьменніцкія стратэгіі і дасягненні, спрыяе прасоўванню ў грамадстве вобраза актыўнай жанчыны-пісьменніцы, здольнай дабіцца вялікага поспеху.

Дзве важныя для М. Этвуд тэмы – экалогія і канадская нацыянальная ідэнтычнасць – падаюцца ў яе творчасці праз прызму жаночага досведу. У рамане «Спасціжэнне» М. Этвуд звяртаецца да праблем існавання жанчын у мужчынскім грамадстве ў звязцы з праблемамі захавання прыроды і канадскай нацыянальнай ідэнтычнасці, што дазваляе гаварыць пра раман як пра асэнсаванне пісьменніцай ідэй экалагічнага кірунку фемінізму, ці экафемінізму, руху, што зарадзіўся ў 1970-х. Прыхільніцы гэтага руху меркавалі, што мужчынскае панаванне ў грамадстве

вядзе як да прыгнёту жанчын, так і да празмернай эксплуатацыі прыродных рэсурсаў, абвяшчалі і жанчын, і прыроду ахвярамі існуючага ладу і апелявалі да глыбіннай сувязі паміж першымі і другой. У гэтым кантэксце асаблівую значнасць набывае канцэпт выжывання, які, паводле М. Этвуд, з'яўляецца асноўным канцэптам усёй канадскай літаратуры (ключавая крытычная праца пісьменніцы, «Выжыванне: тэматычны даведнік па канадскай літаратуры» (*Survival: A Thematic Guide to Canadian Literature*), выйшла ў тым жа годзе, што і «Спасціжэнне»), і ў рамане праблема выжывання стаіць надзвычай востра: гэта і выжыванне жанчын у сітуацыі прыгнёту, і выжыванне канадцаў як нацыі, што зазнаюць уціск агрэсіўных суседзяў-амерыканцаў, і выжыванне канадскай прыроды. Як адзначае Ф. Толан, для таго, каб перастаць быць ахвярай, герайня рамана мусіць асэнсаваць сябе як жанчыну, як канадку і як асобу, г. зн. зрабіцца «прыроднай жанчынай» [2, с. 37–38], і такім чынам вярнуць сабе сваё «я» і атрымаць уладу над уласным лёсам. Праблемы, на якіх засяроджваецца экафемінізм, М. Этвуд закрунула і ў трылогіі «Шалёны Адам» (*MaddAddam*), дзе апісваецца свет пасля біяінжынернага апакаліпсісу.

Нягледзячы на тое што ў 1980-90-х гг. другая хваля фемінізму саступіла месца трэцяй, у межах якой класічны фемінізм і пакладзеная ў яго аснову ідэя пра ўніверсальнасць жаночага светаўспрымання пераасэнсоўваецца і пачынае ўлічвацца разнастайнасць досведу жанчын-прадстаўніц розных рас, этнічных груп, класаў і інш., – у творчасці М. Этвуд такая змена фокусу істотнага адлюстравання не знаходзіць. У романах, якія выйшлі пасля 1990-х гг., пісьменніца працягвае даследаваць бачанне рэчаіснасці, характэрнае для белай жанчыны сярэдняга класа, якая жыве ў заходнім грамадстве (романы «Нявеста-рабаўніца», «Сляпы забойца» (*The Blind Assassin*), «Ведзьмава насенне»), праз што часта робіцца аб'ектам крытыкі з боку прадстаўніц трэцяй хвалі. Выключэннем можна назваць хіба што романы «Яна ж Грэйс» (прысвечаны жанчыне-эмігрантцы з ніжэйшага сацыяльнага класа, асуджанай у XIX ст. за забойства) і «Пенелапіяда», дзе даецца голас не толькі жонцы цара Ітакі, лёсу якой у гамераўскай паэме «Адысея» прысвечаныя ўсяго некалькі радкоў, але і дванаццаці рабыням Пенелопы, якія, выконваючы загад гаспадыні, зблізіліся з жаніхамі, каб сачыць за

імі, і ў выніку былі забітыя Адысеем і Тэлемахам як здрадніцы. Раман «Нявеста-рабаўніца» ўпісваецца у кантэст пост-каланіяльнага фемінізму: вобраз адной з герайня твора можа быць інтэрпрэтаваны як вобраз «іншай жанчыны», чья сексуальнасць нясе пагрозу астатнім персанажам рамана. Тым не менш, тры галоўныя персанажы рамана – гэта жанчыны, якія маюць досыць высокі сацыяльны статус, а цэнтральная праблема твора – асэнсаванне імі ўласнай ідэнтычнасці і прымірэнне з мінулым, адпаведна, твор упісваецца ў традыцыю другой хвалі фемінізму.

Асэнсаванне праблем, пастаўленых на парадак дня другой хваляй фемінізму, уплывае на паэтыку твораў М. Этвуд. Н. Кук звяртае ўвагу на тое, што ў романах канадскай пісьменніцы адбываецца перагляд літаратурных канвенцый, характэрны для англа-амерыканскай традыцыі фемінісцкага пісьма [4, с. 23]. У адрозненне ад французскай традыцыі, што вырасла з псіхааналітычнай тэорыі З. Фрэйда і Ж. Лакана і тэорыі дэканструкцыі і постструктуралізму Ж. Дэрыда і Р. Барта і дзе ўвага аддаецца аналізу дыскурсу, рэпрэзентацыі і канструктыўнасці суб'екту [7, с. 6–7], англа-амерыканская прадагледжвае цікавасць да зместавага боку твора: тэматыкі, праблематыкі, сістэмы персанажаў і сюжэтаў – і, як адзначае М. Руткёнен, вывучае гісторыю тэкстаў і іх узаемадачыненне з пазатэкстуальным светам [7, с. 6–7]. У гэтым плане паказальнымі з'яўляюцца творы М. Этвуд, у якіх адбываецца рэвізія кананічных сюжэтаў («Нявеста-рабаўніца», «Пенелапіяда», «Ведзьмава насенне» і часткова «Мадам Аракул»): пісьменніца пераасэнсоўвае патрыярхальныя канвенцыі, што ляжаць у аснове тэкстаў, агляючы механізмы іх функцыянавання і робячы бачнай сітуацыю гендарнай няроўнасці, якую кананічныя сюжэты транспіруюць. Важнае месца ў англа-амерыканскай фемінісцкай літаратуры займае перагляд традыцыйных жаночых роляў і, як піша Н. Кук, выкарыстоўваючы метафару Р. Б. Дзюплесі, выхад пісьменніц «за межы канца» (*beyond the ending*) [4, с. 23], г. зн., даследаванне таго, што адбываецца з герайнямі пасля вяселля ці смерці – у адрозненне ад жаночай літаратуры XIX ст., у якой, як адзначае Н. Кук, спасылаючыся на С. Гілберт і С. Губар, сюжэтныя магчымасці для жаночых персанажаў вычэрпваюцца вяселлем і смерцю ці вар'яцтвам [4, с. 23]. Прыклады твораў, у якіх сюжэт выходзіць «за межы канца», – раман «Пенелапіяда» пра

замужняе і замагільнае існаванне жонкі Адысея і раман «Мадам Аракул», герайна якога інсцэніруе ўласную смерць.

Цікаваць М. Этвуд да пытанняў, звязаных з гэндарам, г. зн., з сацыяльным полам, істотна паўплывала, на думку Р. Нішыка, на тэматыку твораў М. Этвуд, сістэму вобразаў, структуру дыскурсу, дыялогі, сімвалы і фігуры мовы, а таксама жанравую сістэму [6, с. 2–3]. Даследчык адзначае, што пісьменніца «факсіруецца на праблемах гэндару, што вядзе да рэвізіі традыцыйных узораў і меж (суб)жанраў, як у плане зместу / тэмы <...>, так і ў плане формы» [6, с. 4] і ўводзіць паняцце «гэндарнае арыентаванне жанру» (*engendering genre*), што прадугледжвае ўзаемны ўплыў гэндару і жанру. М. Этвуд, паймаўшы трансфармуючы ўсталяваныя жанры, напайнае іх новым сэнсам і, ставячы пад сумнеў адпаведнасць традыцыйных форм рэаліям сучаснага свету, аспрэчвае як замацаваныя ў грамадстве гэндарныя стэрэатыпы, так і метады, прапанаваныя другой хваляй фемінізму для іх разбурэння. Узорам фемінісцкай жанравай рэвізіі ў творчасці М. Этвуд можа служыць раман «Нявеста-рабаўніца», у якім пісьменніца, узяўшы ў якасці асновы казку братаў Грым «Жаніх-рабаўнік», галоўную ролю ў творы аддае жанчыне, якая зваблівае чужых мужоў і руйнуе іх жыццё. Такі жанр, як казка, у дадзеным выпадку зазнае шэраг змен. Пісьменніца пераасэнсоўвае гэндарныя стэрэатыпы, характэрныя для гэтага жанру: актыўнай асобай і носьбіткай разбуральнай сілы ў творы робіцца жанчына, мужчыны ж, як нявесты

ў казцы братаў Грым, аказваюцца ахвярамі, пасіўна падпарадкоўваюцца лёсу і трапляюць у пасткі, расстаўленыя для іх рабаўніцай. У творы падкрэсліваецца актуальнасць узятых другой хваляй фемінізму праблем, звязаных з гэндарам, жаночасцю і сексуальнасцю, аднак пісьменніца разглядае іх у звязцы з іншымі выклікамі сучаснасці, – напрыклад, вайной у В’етнаме. Падобны падыход да дасягненняў другой хвалі фемінізму прасочваецца і ў іншых творах М. Этвуд, напрыклад, рамане «Гісторыі Служанкі» ці аповесці «Пенелапіяда».

Такім чынам, М. Этвуд чуйна рэагуе на выклікі часу і закранае ў творах праблемы, пастаўленыя на парадак дня другой хваляй фемінізму. Нягледзячы на тое, што пісьменніца не жадае быць упісанай у фемінісцкі кантэкст, у яе творах крытыкуюцца дамінантныя структуры ўлады і шмат увагі надаецца пытанням жаночай цялеснасці і ідэнтычнасці, галоўныя героі яе твораў – пераважна жанчыны. З’яўляючыся творцам, заглыбленым у пытанні палітыкі, а таксама грамадскай і экалагічнай актывісткай, пісьменніца аператыўна рэагуе на змену фокусу грамадскай цікавасці і ўздымае вострыя праблемы сучаснасці. У раманах М. Этвуд адбываецца дыялог з ідэямі другой хвалі фемінізму і паказваецца актуальнасць адных і нежыццяздольнасць іншых яго палажэнняў. Творчасць М. Этвуд мае рэвізіянісцкі характар: пісьменніца прапануе новае бачанне як жаночых роляў і традыцыйных сюжэтаў, так і жанравай сістэмы, на фармаванне якой уплываюць гэндарныя іерархіі.

ЛІТАРАТУРА

1. Бужыньска, А. Фемінізм / А. Бужыньска; пер. М. Пушкінай // Тэорыі літаратуры ХХ ст. / А. Бужыньска, М. П. Маркоўскі; прадм. Г. Бутырчык; навук. рэд. Л. Баршчэўскі. – Мінск: Медысонт, 2017. – С. 407–456.
2. Tolan, F. Margaret Atwood: Feminism and Fiction / F. Tolan. – Amsterdam, New York: Rodopi, 2007. – 322 p.
3. Atwood, M. The Edible Woman / M. Atwood. – London: Virago, 2003. – 286 p.
4. Cooke, N. Margaret Atwood: A Critical Companion / N. Cooke. – Westport: Greenwood Press, 2004. – 178 p.
5. Atwood, M. Conversations / M. Atwood; ed. by Earl G. Ingersoll. – Princeton: Ontario Review Press, 1990. – 251 p.
6. Nischik, R. M. Engendering Genre: The Works of Margaret Atwood / R. M. Nischik. – Ottawa: University of Ottawa Press, 2009. – 315 p.
7. Рюткёнен, М. Гендер и литература: проблема «женского письма» и «женского чтения» / М. Рюткёнен // Филологические науки. – 2000. – № 3. – С. 5–17.

REFERENCES

1. Buzhynska, A. Feminism / A. Buzhynska; per. M. Pushkinay // Teoryi litaratury XX st. / A. Buzhynska, M. P. Markouski; pradm. G. Butyrchik; navuk. red. L. Barshcheuski. – Minsk: Medysont, 2017. – S. 407–456.
2. Tolan, F. Margaret Atwood: Feminism and Fiction / F. Tolan. – Amsterdam, New York: Rodopi, 2007. – 322 p.
3. Atwood, M. The Edible Woman / M. Atwood. – London: Virago, 2003. – 286 p.
4. Cooke, N. Margaret Atwood: A Critical Companion / N. Cooke. – Westport: Greenwood Press, 2004. – 178 p.
5. Atwood, M. Conversations / M. Atwood; ed. by Earl G. Ingersoll. – Princeton: Ontario Review Press, 1990. – 251 p.
6. Nischik, R. M. Engendering Genre: The Works of Margaret Atwood / R. M. Nischik. – Ottawa: University of Ottawa Press, 2009. – 315 p.
7. Ryutkyonen, M. Gender i literatura: problema “zhenskogo pisma” i “zhenskogo chteniya” / M. Ryutkyonen // Filologicheskije nauki. – 2000. – № 3. – S. 5–17.